

20 oktober 1965: Martin Luther King doctor honoris causa.

In memoriam dr. Martin Luther King Jr. doctor honoris causa der Vrije Universiteit

De grootste eredoctor die de V.U. ooit heeft gehad is van ons heengegaan. Of juist: hij is vermoord. Het domme geweld schijnt altijd weer de overhand te moeten hebben. Naast het verdriet hierover kwelt ons bij al deze gebeurtenissen – inmiddels is ook Robert Kennedy vermoord en ik schrijf dit in de dagen van Tsjecho-Slowakije! – de machteloosheid.

Schiller kon mooi zeggen: Niet deze tonen, laat ons vreugdevollere aanheffen: „Alle Menschen werden Brüder” . . . Het wil er bij mij alleen niet goed uitkomen. In dit In Memoriam wil ik niet de feiten van Kings leven herhalen die in zoveel kranten en periodieken hebben gestaan. Liever sta ik nog een ogenblik stil bij zijn betekenis voor de mensheid. En dan gaan er veel plaatsen uit de Bijbel door mijn hoofd. Het zijn de parallellen met Jezus en Mozes, met Jesaja en Johannes op Padmos, waaraan ik mij niet kan onttrekken. De opperpriesters hadden het politiek ook bij het rechte eind toen ze Jezus na een bedenkelijk „proces” in handen van de Romeinen speelden, die hem tenslotte ook afmaakten als revolutionair, samen met twee partisanen.

King wist dat het gebeuren zou: er was al een opvolger aangewezen. Evenals Jezus („ . . . gelijk over mij geschreven is . . .”) paste hij wat vroeger gezegd, geschreven en gebeurd was op zichzelf toe. Het moest wel! Niemand die voor de gerechtigheid opkomt, lukt dat zonder kleerscheuren of zelfs het leven te geven. King heeft zijn leven gegeven voor zijn vrienden: de underdog, de vertrapten, de ellendigen in onze menselijke

samenleving. De menselijke angst voor de gevolgen was hij te boven („Ik heb op de berg gestaan . . .”). Bij zijn erepromotie sprak ik onze diepe bewondering uit voor de wijze waarop hij zijn rasgenoten leidde: niet de bloedige revolutie, maar de geweldloze die vurige kolen hoopt op de hoofden van hen die onrecht plegen. Een uiterst effectieve wijze van strijden die niets van doen heeft met weekheid, vooral in een sfeer van haat en fysiek geweld.

In de dagen na zijn dood is vele malen de toespraak uitgezonden die hij bij de vorige mars op Washington hield. Men ziet de duizenden daar rondom „the Pool”, het water tussen de monumenten, staan en hoort daar een mens zeggen „I have a dream . . .” En wat er volgt is hetzelfde visioen van gerechtigheid dat de schrijver van Jesaja 65 had: „ze zullen geen kwaad doen noch verderf stichten op gans mijn heilige berg”. En Johannes op Padmos met de woorden: „God zal alle tranen van hun ogen afwissen . . .” Een visioen krijgt een mens niet door computers, cijfers, door verstandelijke redering, doch ondanks die overigens nuttige zaken. Maar daarom raakt zo’n visioen een mens dan ook tot in het diepst van zijn bestaan. Toen King zijn „I have a dream . . .” uitsprak zag men zijn kin trillen en zag men deze man die waarlijk wel wat moeite was, zichzelf met moeite beheersen. En wie van de lezers kan dat? Ik heb altijd moeite om Openbaringen 21 : 1-8 voor te lezen. Er is weinig dat een mens die waarachtig mens is, meer kan ontroeren dan het visioen van een samenleving waarin de ene mens de andere verdraagt, ieder het zijne krijgt, armoede en ziekte niet meer heersen, denigratie van de ander niet meer voorkomt, het leed en de pijn uitgebannen zijn, de jongen van koe en berin samen weiden, het zwarte jongetje met het blanke speelt, de gastarbeider als medemens bejegend wordt en niet meer eenzaam zijn weg gaat, de homofiele niet door de „vrome” woorden van gefrusteerde heterofielen aan zijn angsten is uitgeleverd, de eenzame een leefgenoot vindt. King heeft dat gezien en heeft ervoor gevochten: geen dominee maar een profeet. En zoals de negers zongen: „John Brown’s body lies a mouldring in the grave, but his soul is marching on”, zo zal het zijn met Dr. Martin Luther King Jr. Hij zal spreken nadat hij gestorven is: in zijn voorbeeld en in zijn geschriften. Ik noemde hem de grootste eredoctor die wij ooit hebben gehad. Dat wij deze kans kregen en hebben benut, daarover verheugen wij ons zeer. Maar het kán even vrijblijvend zijn als een protest tegen een regering die niet bereid is zelfs maar 1% van het nationaal inkomen aan ontwikkelingshulp te besteden als we zo’n protest niet doen vergezellen van 1% van ons privé-inkomen. De Verenigde Staten zijn er zo’n mooi voorbeeld van hoe je wetten kunt aannemen (civil rights en anti-poverty) zonder dat er werkelijk iets noemenswaardigs gebeurt.

Laat ons echter niet vergeten, dat het moeilijk is te zeggen:

ik ga vrijuit. In mijn toepspraak vroeg ik mij ook af of in dit opzicht de aanwezigheid van de vele gastarbeiders een vuurproef is. De racisten (allen die willen discrimineren op ander gebied daaronder begrepen) zijn onder ons! Er zijn heel wat brave blanke christenen met hun dominees die blij zijn dat een man als King is opgeruimd. Daarvoor behoeft men niet eens te zijn als Ds. Vorster, die bij zijn onbewezen beschuldigingen aan het adres van tegenstanders zelfs het fabeltje van Kings communistische associaties ten beste gaf. Gods naam wordt in de Kerk vaker ijdel gebruikt dan daarbuiten. Juist daarom moet de V.U. zo blij zijn met haar hulde aan King, omdat een G.O.S. ons eraan herinnert dat haar invloed buiten de eigen grenzen uiterst gering is en men er niet beseft dat zij de laatste jaren een volwaardig instituut voor wetenschapsbeoefening is geworden en het niettemin nauw wil nemen met haar christelijke roeping.

Tegenover daden als die van King kan men niet vrijblijvend staan.

God beware ons voor vrome krokodillentranen: zo van „het is de wil des Heren” en „we moeten erin berusten”. Ik begrijp er niets van en als christen heb ik daarover een twist met mijn God. Wij zullen nooit Gods hand in de geschiedenis kunnen kennen. Kings dood kan ons slechts biddend doen roepen om erbarmen voor wie hij achterliet: zijn vrouw en kinderen, maar zeer bepaald doel ik ook op de negers, van wie sommigen reeds het beeld te zien gaven van schapen die dwaalden zonder herder.

Bidden wij voor onszelf om iets van het geloof van King. Het geloof dat altijd is een „ondanks alles” I have a dream . . .

G. Kuiper Hzn.